

A KÖZHASZNÚ TEVÉKENYSÉGRŐL SZÓLÓ RÖVID TARTALMI BESZÁMOLÓ

2020.

A Trefort-kert Alapítvány az ELTE Bölcsészettudományi Karának alapítványa.

Az Alapítvány legfontosabb feladata a Kar támogatása. Az előttünk álló fejlesztések mindennapi oktató, alkotó és tudományos munkánk feltételeinek javítását hivatottak elősegíteni.

2020-ban a támogatások nagyarányú növekedésének köszönhetően a Trefort-kert Alapítvány tevékenysége gazdagodott: egy kutató foglalkoztatását biztosítja a Batthyány Lajos Alapítvány támogatásának köszönhetően. Alapítványunk 2020-ban nagy volumenű ásatás támogatására pályázott eredményesen, folytatta a 2019-ben elnyert pályázati támogatás felhasználását, szintén ásatások szélesítették konferenciatámogatási lehetőségeit, valamint a támogatott kiadványok körét. A járványhelyzet miatt a 2019-ben kezdődött iraqi kurdisztáni ásatás felhasználási határideje további egy évvel meghosszabbodott. A két ásatási projekttel, a kutatói foglalkoztatással kapcsolatban több mint huszonöt megbízási szerződéssel biztosítottuk a feladatellátást. A járványhelyzet miatti lezárást megelőzően 2020. márciusáig mintegy húsz konferencia megrendezését támogatta az Alapítvány.

A Batthyány Lajos Alapítvány Kuratóriuma 2020.06.24. napján hozott döntése alapján az a Trefort-kert Alapítványt 2.420.320 Ft vissza nem térítendő támogatásban részesítette.

A cél az volt, hogy a kutató munkájával hozzájáruljon azon folyamatok (migrációs válság) hátterének jobb megértéséhez, amelyek 2015 óta jelentősen megváltoztatták és továbbra is befolyásolják Európa arculatának alakulását, jelen kutatási periódus az előző, 2019. július 1-2020. június 30-ig terjedő támogatási periódus szerves folytatása volt.

Az ELTE Bölcsészettudományi Kara Régészettudományi és Ókortudományi Intézeteinek közös iraqi kurdisztáni ásatási programja 2016 őszén vette kezdetét. Ez az első magyar ásatás, amely ókori közel-keleti lelőhelyen folyik. A Trefort-kert Alapítvány erre két pályázati forrást nyert: 2019-ben 30.847.300 Ft-ot, 2020-ban 17.939.500 Ft-ot.

A lelőhely Irqai Kurdisztánban, egy a Rania-síkságon fekvő hatalmas (31 m magas) településhalom ásatása. A település 10.000 éven keresztül volt lakott és minden korszakban a tágabb környék központjának számított.

A harmadik, 2018-as ásatási évadban előkerülő leletekből világossá vált, hogy a lelőhely az újasszír korban (Kr. e. 911–612) egy fontos tartományi főváros lehetett az Asszír Birodalom magterületének a keleti szélén, az iráni hegyvidékre, a Zagrosz-hegységre nyúló fronton, amely hegység belsejébe (a mai Irán belső területeire) az asszír seregek évszázadokon keresztül vezették a hadjárataikat.

Ilyen méretű asszír tartományi központot alig ismerünk. Egy ekkora újasszír lelőhely feltárásának lehetősége nagy nemzetközi tudományos értékkel bír. Nem csak azért, mert azon országok és tudományos műhelyek köre, akik saját ásatással rendelkeznek, tehát terepen dolgoznak és tereptapasztalatuk is van, külön kasztot képeznek, hanem azért, mert az Iszlám Állam asszír műemlékeket is érintő és nagy nemzetközi sajtóvisszhangot kiváltó pusztító tevékenysége miatt az asszír emlékek feltárása nagy nemzetközi érdeklődésre tarthat számot.

Ez a nagy nemzetközi érdeklődés elsősorban nemzetközi ismertségben jelenik meg. Azok a műhelyek, amelyek terepen dolgoznak azonnal az érdeklődés középpontjába kerülnek és széles körben ismertté válnak. Következésképpen ennek az ásatásnak is lehet némi szerepe abban, hogy az ELTE BTK régészeti képzése a magyar felsőoktatás nemzetközi ranglistákban legelőkelőbb helyen rangsorolt képzése.

Az ásatás célja, hogy egy eddig ismeretlen asszír tartományi központot azonosítson, felrajzolja azt az Asszír Birodalom térképére és segítsen megérteni, hogy az egykor az egész Közel-Keletet magába foglaló Asszír Birodalom perifériái miként működtek és miként szolgálták a hódítást.

Számításaink szerint előbb-utóbb ékírásos agyagtablákból álló archívum is előkerülhet, amely segít azonosítani a lelőhelyet és megtudhatjuk, hogy mi volt az ókori asszír neve. Ez az információ segíthet, hogy az asszír forrásokból (királyfeliratokból és a királyi levelezésből) megismerjük a központ történetét.

A lelőhely egy a településhalom tetején elhelyezkedő, 2–3 fallal körülvett citadellából, illetve egy szintén fallal körülvett alsóvárosból áll. A következő ásatási szezonban geofizikai eszközökkel tervezik felmérni a lelőhely minél nagyobb területét, hogy a vizsgálat kirajzolja a föld alatt rejlő struktúrákat és képet nyerhessenek a település szerkezetéről, illetve arról, hogy hol érdemes monumentális struktúrák után kutatni.

Az ásatás jelentőségét nagyban növeli, hogy a lelőhely közvetlen környezetében (20 km sugarú körben) három másik ásatás is folyik: a British Museum, a Münchener Egyetem (Ludwig Maximilians Universität München) és a Koppenhágai Egyetem expedíciója dolgozik a szóban forgó a lelőhelynél kisebb méretű lelőhelyeken, amelyek az magyar expedíció ásott központ szatellit települései voltak. Ezek segítségével remélhetőleg sikerül rekonstruálni az asszír tartomány településszerkezetét és településhierarchiáját.

A 2019-es expedícióban (30 nap, szeptember elejétől október elejéig) eddig részt vett 6 magyar régész, továbbá egy geofizikus és egy geológus, illetve egy restaurátor mellett, 3 doktorandusz hallgató, 6 egyetemi hallgató is. Ez a régészeti expedíció – a hallgatóknak szakmai gyakorlatként – a magyar régészeti és közel-kelet kutatási utánpótlásképzés egyik legfontosabb felületévé vált. Az expedíció jelentőségét tovább növeli, hogy az expedíció 2016-os elindulása óta már 4 iraki kurd, illetve szíriai arab Stipendium Hungaricum ösztöndíjjal rendelkező hallgató vett részt a munkában.

Az ásatásunk kutatási eredményeit eddig minden évben ásatási jelentések egész sorában publikálták.¹ 2020-ban a pandémia miatt sajnos nem tudták folytatni a feltárásokat, azonban ebben az évben is hallgatók bevonásával folytatták az anyagfeldolgozást, továbbá 2020. március 9-én – a 2019-ben felvázolt terveknek megfelelően – egy nemzetközi workshopon² és több más konferencián tartott előadásokban számoltak be eredményeinkről. A nemzetközi workshopon elhangzott előadásokat egy tanulmánykötetben fogjuk megjelentetni 2021 nyarán.

Budapest, 2021. május 27.

Jóváhagyta

Dr. Bartus Dávid
az Alapítvány elnöke

---

¹ Tamás Dezső – Gábor Kalla et al., „Grd-i Tle 2016. Preliminary Report of the Hungarian Archaeological Mission of the Eötvös Loránd University to Grd-i Tle (Saruchawa) in Iraqi Kurdistan”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 4., 233–240.

Tamás Dezső – Maxim Mordovin, „The first season of the excavation of Grd-i Tle. The Fortifications of Grd-i Tle (Field 1)”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 4., 241–262.

Gábor Kalla – Nóra Szabó, „The first season of the excavation of Grd-i Tle. The cemetery of the eastern plateau (Field 2)”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 4., 263–276.

Zsófia Masek – Maxim Mordovin, „The first season of the excavation of Grd-i Tle. The Post-Medieval Settlement at Grd-i Tle (Field)”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 4., 277–290.

Tamás Dezső – Gábor Kalla – Barzan Baiz Ismail et al., „Preliminary Report on the Hungarian Archaeological Mission (Eötvös Loránd University) at Grd-i Tle (Saruchawa) in Iraq. Second Season (2017)”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 5., 361–392.

Tamás Dezső, „The arrowheads from Grd-i Tle (Rania Plain, Iraqi Kurdistan)”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 5., 97–112.

Attila Király, „Grd-i Tle knapped and ground stone artefacts, excavation seasons 2016–2017”, *Dissertationes Archaeologicae ex Instituto Archaeologico Universitatis de Rolando Eötvös nominatae* Ser. 3. No. 5., 83–96.

Gábor Kalla – Tamás Dezső, „The Hungarian excavations at Grd-i Tle (Ranya-Plain).” In: Bradosty, Zidan; Zibare, Aziz; Abdulrahman, Hawkar A.; Aziz, Mahsuma O. (szerk.) *Archaeology and Heritage of Kurdistan*. Erbil, Irak (2019) 630–645.

² Azoknak a régészeti expedícióknak a meghívott vezetőivel/régészeivel, akik abban az iraki kurdisztáni tartományban folytatnak régészeti kutatómunkát, ahol a magyar expedíció is: dán régészek a Koppenhágai Egyetemről, brit régészek a British Museumból, német régészek a Münsteri Egyetemről és a Münchener Egyetemről.